

sikkre imod al Inquisition fra Statens eller Autoriteters Side paa Samvittighedens Omraade, men det har ogsaa sine store Misligheder. Det har den Mislighed, som jo utvivlsomt har lagt sig for Dagen i Anledning af den Sag, som har ført dette Spørgsmaal frem, den Mislighed nemlig, at frænte eller sætte i Bevægelse berettigede Følelser, men den har ogsaa en anden Mislighed. Jeg tror nemlig ganske bestemt, at den i mange Tilfælde vil frænte Samvittigheder, de, som ere tvungne til, naar de ikke skulle opgive for sig selv og Andre Rettigheder og Pligter, saa at aflægge denne Ed. Det er ikke Alle, der ville anse sig berettigede til eller tro det foreneligt med deres Overbevisning at kunne underlægge Eden en saadan Opfattelse. Den anden Bei er at søge at finde en Edsformular, der er i Overensstemmelse med de forskjellige religiøse Opfattelser, saaledes at det bliver muligt for Enhver uden Samvittighedsstrang at aflægge Ed i Overensstemmelse med en af Lovgivningen anerkjendt Form. Det er et Standpunkt, som har min ubetingede Sympathi, og som jeg ogsaa ganske vist kunde have ønsket, at den ærede Folkethingsmand for Svendborg Amts 6te Valgkreds (Brandes) vilde have bidraget til at bringe under Overveielse. Paa den anden Side bør jeg ikke lægge Dølgemaal paa, at det ogsaa har sine Vanskeligheder at ordne Sagen paa den Maade for Diebliffet. Lænke vi os den Ordning at tage en ganske almindelig Formel, som det overlades til Enhver at underlægge en Opfattelse efter hans eget individuelle religiøse Standpunkt, saa have vi Misligheden klart for Die, men det er ikke sikkert, at ikke Misligheden ved den anden Fremgangsmaade kunde stille sig paa lignende Maade. Fra det religiøse Standpunkt vil man meget let udsætte sig for den Bebreidelse, at slike Formler kun kunne opnaas ved at udtynde Edens Eienommelighed, ved at opstille det, som efter sit Væsen fra det religiøse Standpunkt er i Modsigelse med Begrebet om den borgerlige Ed, og at man altsaa vil møde den Bebreidelse, at det gjør Eden betydningsløs. Det er ikke usandsynligt, man har Erfaring derfor. Den Gang f. Ex. Jødeeden blev ændret i 1864 paa den Maade, som det skete, blev der fra forskjellige Sider rettet Angreb paa den Forandring, som gik i den Retning. Dernæst er det ikke sagt, at man kan syldestgjøre Samvittighedsfriheden fuldstændigt, thi der er jo en Grændse for, i hvilken Grad man kan komme de individuelle Anstuelser under Edens Affattelse imøde, og der indtræder et Punkt, hvor man med Justitsministeriets Skrivelse fra isjor man sige, der kan ikke affattes forskellige Edsformularer efter alle mulige individuelle Opfattelser. Jeg tror, ikke, at de Vanskeligheder, jeg her har peget paa, ere uovervindelige, men jeg tror, man maa gjøre sig klart, at Sagen ikke er en ganske let Sag. Mellem disse to Alternativer staar nu Lovgivningen uden noget bestemt og klart Princip. Den

begynder oprindeligt med at have en sælles Formel, senere indfører den forskellige Former for at komme forskellige særegne Anstuelser imøde, og det kan vel ogsaa nok siges at være en Lødens i Lovgivningen, men den har ikke fulgt dette Princip saaledes, at man fuldstændigt kan sige, at her er en Afgjørelse for hvert enkelt Tilfælde, en Afgjørelse, som gjør hvert enkelt Tilfælde klart, og efter Grundloven har Sagen kun faaet ganske enkelte Afgjørelser. Vi finde med Henyn til Jødeeden, at Spørgsmaalet i sin Helhed har været taget under Overveielse. Jeg gjør opmærksom paa, at andetsteds har det været taget under Overveielse og der fremkaldt en Diskussion, hvortil vi hos os endnu aldeles ikke have nogen Mage. Naar nu Situationen er saadan, at det i Virkeligheden er et i Lovgivningen uafgjort Spørgsmaal, hvilket af disse Alternativer der skal vælges, naar en Situation fremtræder, om hvilken man maa sige: skulle vi gaa den Bei for at hævde Rettigheden og Pligten til Frihed for al Religionsundersøgelse, at overlade til Bedkommende at underlægge Eden sin individuelle Opfattelse, eller skulle vi gaa den Bei at anstafte en Edsformular for Undtagelsestilfældet eller i Almindelighed, som gjør det muligt at aflægge Eden for den Paagjældende uden at behøve at fortolke den paa en Maade, som ikke er i Overensstemmelse med den oprindelige Lante, saa indtræder der, siger jeg, et uafgjort Spørgsmaal, hvor jeg ikke kan forstaa, at det ikke skulde være baade Formandens Ret og Pligt at forbeholde rette Bedkommende sin Beslutning om, hvilken Bei han vil gaa, og det er den, som dette Forslag til Beslutning negter. Naar Spørgsmaalet først er afgjort, naar vi have faaet en Lov, som ordner dette og andre Tilfælde, indtræder ganske vist ikke Situationen længere for nogen Formand, men saalænge Spørgsmaalet ikke har foreligget, forekommer det mig umuligt, at man kan sige, at Formanden ikke maa udsætte, forbeholde rette Bedkommende Afgang til at tage en Beslutning. Fører den til en passiv Beslutning o: til Intet at gjøre, indtræder det Alternativ, at saa mener jeg, at Formanden i Overensstemmelse med Grundlovens Regel om Religionsbefrielsens Mangel paa Betydning maa tilstille ham den brugelige Ed og forbeholde rette Bedkommende det Spørgsmaal: skal der gøres Noget, eller skal der ikke gøres Noget. Dette forekommer mig at være Formandens Ret og Pligt, ligesom enhver anden Autoritets Ret og Pligt, der afkræver Ed i saadanne Tilfælde, der ikke før have foreligget i den Stikelse, naar det har en ydre objektiv Grund, som virkelig her foreligger. Derfor er jeg ikke enig i det, som er udtalt af det ærede Medlem for Kjøbenhavn's Amts 4de Valgkreds (Hørup), at der i dette Punkt skulde være givet Formanden en extraordinær Ret, en Ret, der gik langt ud over naturlige Grændser. Det forekommer mig tværtimod,